

УДК 378:316.46

Т. В. ГУРА

кандидат педагогічних наук, доцент
Харківський політехнічний інститут

ЛІДЕРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті розглянуто питання освітнього лідерства. Особливу увагу приділено перспективам розвитку освітнього лідерства у вищій школі. Визначено основні складові лідерського потенціалу особистості. Акцентовано увагу на педагогічній культурі як гармонії культури творчих знань, творчої дії, почуттів і спілкування, що є необхідною складовою прояву лідерського потенціалу у викладача технічного університету. Вказано на зв'язок лідерства з педагогічною культурою. Приділено увагу основним положенням концепції Центру лідерства Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут". Висвітлено мету, завдання та принципи діяльності Центру лідерства, його роль у розвитку лідерського потенціалу серед викладачів та студентів технічного університету.

Ключові слова: освітнє лідерство, лідерський потенціал, педагогічна культура, технічний ВНЗ, викладач технічного університету, Центр лідерства.

Сьогодні життя вимагає, щоб кожному фахівцеві було притаманне мислення, яке б забезпечувало системність, стратегічність та інноваційний характер його професійних умінь [7, с. 13–15]. Однак для формування такого мислення у студентів вищих технічних закладів освіти інженерного профілю необхідно прищепити його, насамперед, викладачам технічних університетів істотно підвищити рівень їх психологічної культури і педагогічної майстерності.

Зв'язок проблеми з найважливішими науковими та практичними задачами впливає з потреби підготовки різнобічно орієнтованих інженерів, технологів, економістів, які мали б фундаментальну освіту, широке миробачення, розвинуті творчі навички, добру економічну та гуманітарну підготовку. Цьому повинні сприяти викладачі-лідери.

Аналіз стану досліджень і публікацій переконливо свідчить про актуальність зазначеної проблематики, про активний пошук засобів і технологій формування нової гуманітарно-технічної національної еліти. Так, вдосконалення професійної підготовки управлінців-лідерів відзначали в своїх працях В. Берека, Л. Ващенко, Д. Галіцина, Л. Даниленко, Г. Дмитренко, О. Ельбрехт, Г. Єльнікова, Л. Калініна, Л. Карамушка, Н. Клокар, Л. Кравченко, В. Кремень, С. Крисюк, В. Луговий, В. Майборода, В. Маслов, О. Мельников, П. Надолішній, Н. Нижник, В. Олійник, В. Олуйко, С. Пазиніч, А. Пахарєв, М. Пірен, О. Пономарьов, Д. Прасол, Н. Протасова, В. Ребкало, О. Романовський, М. Рудакевич, Т. Сорочан, Л. Товажнянський та ін.; особистісні аспекти лідерства цікавили

О. Воронову, Н. Гончаренка, О. Ковальова, А. Свенцицького, У. Бенніса, О. Кріштановську, Р. Міллса, Х. Ортега-і-Гассета, В. Парето та ін.; психологічні особливостей ролі лідера в організації розглядали Б. Кретов, Р. Кричевський, Б. Паригін, К. Аргініс, Дж. Берне, Дж. Коггер, Р. Таннебаум, У. Уїнні, Р. Янг та ін.; наукові підходи про взаємовідносини лідера в групі та динаміку лідерства розглядали Є. Белбін, С. Бондер, Д. Водуел, Дж. Фолс, Г. Келлі, Дж. Марч, Т. Ньюком, Г. Саймон, Дж. Тібо та ін. Водночас недостатньо дослідженою залишається проблема ролі лідерського потенціалу викладача у формуванні конкурентоспроможного фахівця в умовах технічних вишів. Тому *мета статті* полягає в аналізі розкриття цієї проблеми.

Завдання дослідження полягає, по-перше, у висвітленні понять “освітнє лідерство”, “лідерський потенціал” та “педагогічна культура”, по-друге – в розкритті основних положень концепції, цілей, завдань, принципів Центру лідерства Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” (НТУ “ХПІ”).

У світлі зростання значення освіти для забезпечення суспільного прогресу актуалізовано увагу науковців і практиків до розроблення теорії освітнього лідерства. Актуальність освітнього лідерства терміновано переходом при розробленні та реалізації сучасної державної політики у сфері освіти принципу “Сучасне суспільства – це майбутнє освіти” (який відводить в освіті лише роль пасивного виконавця суспільних потреб, за своєю суттю, не може забезпечити випереджальної ролі освіти у суспільному розвитку) до принципу “Сучасне освіти – це майбутнє суспільства” (який наділяє освіту функцією формування майбутнього суспільства). Політична воля, стратегічне планування і тактична готовність держави для надання освітній сфері пріоритетного й елітного характеру – передумови для такого переходу. Фундаментом останнього є освітнє лідерство. Це нова управлінська парадигма, яка є орієнтиром і механізмом для здійснення реформ у сфері освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій. Освітнє лідерство слід розглядати у таких взаємопов’язаних аспектах:

- лідерство в освіті (діяльність керівників, викладачів, студентів / учнів та, як результат, освітніх закладів-лідерів);
- лідерство для освіти (діяльність батьків, науковців, роботодавців та інших стейкхолдерів задля розвитку освіти);
- лідерство освіти (діяльність держави (державна політика) щодо забезпечення пріоритетного розвитку освітньої сфери) [6, с. 23–24].

На основі вищезазначеного, стверджуємо, що “лідер в освіті – це особа чи інституція, яка здійснює діяльність у сфері освіти, спрямовану на її розвиток, а досягнення і результати цієї діяльності є дороговказом для інших” [3, с. 454].

Освітнє лідерство – це критична умова для подальшого прогресивного поступу Українського суспільства. “Вирощування лідерства” на всіх рівнях освітніх організацій – саме таке завдання стоїть і потребує вирішення

для забезпечення прогресивного розвитку освіти і, як результат цього, всього суспільства.

Лідерський потенціал в узагальненому виді розглядається як можливість і готовність індивіду до ефективної лідерської поведінки. На думку М. Кирсанова, лідерський потенціал – це соціально-психологічна характеристика особи, що відображає і ситуаційно обумовлює здатність індивіду до успішного здійснення лідерства.

І. Дригіна під поняттям “лідерський потенціал” розуміє якісну характеристику особи, що визначає сукупність внутрішніх потреб, можливостей, ціннісного відношення, засобів, які сприяють досягненню такого рівня інтеграції компетентності, відповідальності, активності, можливостей, ціннісного відношення засобів, які сприяють досягненню такого рівня інтеграції компетентності, відповідальності, активності і комунікативності, який забезпечує її провідний вплив на членів групи при сумісному вирішенні завдань у різних сферах життєдіяльності.

Виходячи з сутнісних характеристик лідерського потенціалу в його структурі, виділяють такі базові компоненти:

1. Когнітивний компонент лідера, який включає його Я-концепцію і професійно-управлінський світогляд; когнітивний компонент також включає образ (імідж) керівника як організаційного лідера в сприйнятті послідовників.

2. Компетентнісний компонент лідера включає комплекс індивідуально-особистісних, соціальних і організаційно-управлінських якостей, які забезпечують ефективність здійснення керівником лідерських функцій.

3. Поведінковий компонент включає психологічну готовність і здатність здійснювати системну поведінку [2].

Нові тенденції в освіті, поява нової парадигми освітнього лідерства та те, що базовими компонентами лідерського потенціалу є компетентнісний та поведінковий компоненти лідера, що включає комплекс індивідуально-особистісних, соціальних і організаційно-управлінських якостей стимулювали інтерес до дослідження педагогічної діяльності, її зв'язок з лідерським потенціалом. Відома російська дослідниця О. Бондаревська пропонує розглядати педагогічну культуру як частину загальнолюдської культури, що має своїм змістом світовий педагогічний досвід як зміну культурних епох і відповідних педагогічних цивілізацій, як історію педагогічної науки і практики, як зміну освітніх парадигм. Особливістю педагогічної культури є те, що її об'єктом, метою і результатом є особистість, її освіта, виховання та розвиток. Це накладає особливий відбиток на педагогічну діяльність і вимагає спеціальних зусиль щодо формування культури цієї діяльності. Педагогічна культура – складний соціально-педагогічний феномен, який слід розглядати як інтегровану єдність певних структурних компонентів особистості, що гармонійно поєднуються між собою: наукового світогляду і наукових знань, ерудиції, духовного багатства, особливих особистісних якостей (гуманізму, справедливості, вимогливої доброти, толе-

рантності, тактовності, прагнення до самовдосконалення), культури педагогічного мислення, психолого-педагогічної і методичної підготовки, досконалого володіння педагогічною технікою, позитивного педагогічного іміджу, зовнішньої естетичної привабливості. Викладач ВНЗ має досконало володіти педагогічною культурою, адже за висловом А. Дистервега “як ніхто не може дати іншому того, що не має сам, так не може розвивати, виховувати і навчати той, хто сам не розвинений, не вихований, не освічений”. Тому ще 1639 р. в Сорбонні у Великій хартії університетів, сформованій з метою їх об’єднання, було проголошено, що вища школа є інститутом відтворення і передачі культури. Оскільки основою педагогічної діяльності є організація взаємодії між педагогом і вихованцем, то однією з найважливіших умов забезпечення її ефективності є розвинена комунікативна культура (культура спілкування). Так, К. Левітан стверджував: “В основі культури педагогічного спілкування знаходиться загальна і педагогічна культура особистості – це рівень її розвитку, котрий виявляється у системі потреб, соціальних якостей, стилю діяльності і поведінки”.

Важливий акцент в аналізі проблеми педагогічної взаємодії слід зробити на розвитку особистісних якостей як педагога, так і вихованця, формуванні потреби в їх особистісному зростанні і самовдосконаленні, на що звернула увагу С. Батракова: “На основі культури в педагогічному спілкуванні повинно відбуватися творіння, “вираження” нового змісту, перетворення особистості і учителя, і учня. Спілкування педагога з учнями розглядається як умова, суттєвий чинник організації педагогічного процесу, управління діяльністю, коли предметом вивчення постають соціально-психологічні, соціально-моральні “координати” спілкування, його емоційно-психологічні характеристики” [5]. Отже, педагогічна культура викладача ВНЗ є джерелом вияву його наукової і загальної ерудиції, педагогічної майстерності, культури мовлення і спілкування, духовного багатства, проявом його творчої індивідуальності як віддзеркалення результату постійного самовдосконалення і саморозвитку. На наш погляд, педагогічна культура є гармонією культури творчих знань, творчої дії, почуттів і спілкування, що є необхідною складовою прояву лідерського потенціалу у викладача технічного університету.

Дослідження уточнюють і доповнюють різні аспекти цього взаємозв’язку. Так, Д. Гоулмен, вивчаючи секрети ефективного лідерства, здійснив аналіз 200 успішних компаній та їх лідерів. Результати були цікавими і дещо несподіваними: емоціональні здібності лідерів вдвічі перевищували інтелектуальні; а чим вище була посада лідера, тим збільшувалась важливість емоційних здібностей для досягнення успіху. Це означає: щоб бути лідером, необхідно вміти розуміти і контролювати свої та чужі емоції, виявляти оптимізм, ентузіазм та відданість справі, формувати ділові відносини з людьми [4, с. 289–291]. Це дає змогу ще раз звернути увагу на розвиток освітнього лідерства в умовах ВНЗ, а саме, в умовах Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” (НТУ “ХПІ”).

У вересні 2015 р. на базі кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами НТУ “ХПІ” в межах спільного Міжнародного проєкту “ELITE” – “Освіта для лідерства, інтелектуального та творчого розвитку” в межах програми TEMPUS був створений Центр лідерства.

Його призначенням виступають розробка теоретичних засад, методологічних принципів і практичних засобів та рекомендацій з підготовки не тільки керівників вищих навчальних закладів, а й викладачів та студентів технічного університету, яким притаманні лідерські якості з метою їх подальшого цілеспрямованого розвитку й підготовки до ефективної освітньої та професійної діяльності.

Організація і практичне здійснення діяльності Центру орієнтуються на максимальне забезпечення відповідності підготовки кожного потенційного лідера ВНЗ тим вимогам, які висуває суспільство і відображенням яких виступає концепція Центру лідерства. Її сутність полягає у таких положеннях.

По-перше, майбутній лідер вищого технічного навчального закладу повинен отримати високу компетентність у сфері своєї майбутньої професійної діяльності й разом з тим опанувати навички й технологію управлінської діяльності, її філософію і психологію [1].

По-друге, лідер повинен сам бути моральною, порядною, висококультурною і відповідальною особистістю з багатим духовним світом, готовим прищеплювати ці якості своїм підлеглим, володіти ефективними прийомами міжособистісного спілкування та впливу, формування і дотримання сприятливого психологічного клімату.

По-третє, у своїй професійній та управлінській діяльності потенційний лідер має орієнтуватися на прагнення, цілі й інтереси людей, на збереження навколишнього природного середовища й на суспільну гармонію. Разом з тим, він має бути вимогливим і відповідальним і вимагати від підлеглих високої відповідальності за належне виконання своїх обов’язків.

По-четверте, він повинен розуміти, що у Центрі лідерства він отримав тільки базові знання, і в умовах прискорення науково-технічного прогресу йому доведеться постійно оновлювати свої знання, бути готовим до самонавчання, самовиховання і самовдосконалення.

По-п’яте, потенційному лідеру повинні бути притаманні чіткі світоглядні позиції, широкий кругозір та ерудиція, професійна, правова і психологічна культура, що забезпечуватиме повагу студентів та викладачів і його високий особистий авторитет у них, позитивний імідж університету.

По-шосте, йому вкрай потрібні педагогічні знання й розвинені педагогічні навички й конфліктологічна компетентність, які необхідні для успішного навчання, перенавчання і виховання своїх підлеглих, для запобігання конфліктів і успішного їх подолання.

По-сьоме, важливою характеристикою лідера має бути його економічна компетентність, вміння обирати економічно й соціально доцільні варі-

анти діяльності, забезпечувати високий рівень конкурентоспроможності вишу, в якому він працює.

По-восьме, йому мають бути притаманні розвинені креативні здібності та виразний інноваційний характер мислення, що сприятиме успішному подоланню складних проблемних ситуацій, які виникають в освітній діяльності технічного ВНЗ, у тому числі завдяки умілому використанню нестандартних дій і рішень.

По-дев'яте, справжньому лідерові вкрай потрібні як розвинена інтуїція, так і вміння критично оцінювати свої дії, прислухатися до думок інших людей і довіряти їх експертним оцінкам.

Діяльність Центру лідерства сприяє надійному кадровому забезпеченню процесів реформування суспільно-політичної, соціально-економічної й духовно-культурної сфер українського суспільства загалом та системи вищої технічної освіти зокрема. Вона ґрунтується на принципах громадянського суспільства, верховенства права і спрямовується на забезпечення високої конкурентоспроможності національної економіки, у тому числі системи освіти, на формування належної професійної і соціальної компетентності викладачів та студентів вищої технічної школи. Виходячи з призначення Центру лідерства НТУ "ХПІ", основними цілями його організації та подальшої діяльності постають:

по-перше, посилення ролі української вищої школи в імплементації державної політики з розвитку людських ресурсів як генератора соціального прогресу шляхом цілеспрямованої реалізації послуг з розвитку лідерського та організаційного потенціалу;

по-друге, чітке визначення суспільних потреб у лідерах вищої технічної школи та вимог щодо їх професійної і соціальної компетентності й розвитку їх професійно та соціально значущих особистісних рис і якостей;

по-третє, організація системної практичної педагогічної діяльності з навчання, виховання та особистісного розвитку нової генерації національної гуманітарно-технічної еліти і лідерів-викладачів, лідерів-керівників та їх психологічної діяльності до реалізації своїх функцій.

Успішне досягнення визначених цілей має забезпечуватися завдяки реалізації такої системної сукупності його завдань:

1. Проведення планомірних цілеспрямованих наукових досліджень у сфері філософії, психології, педагогіки лідерства у вищому навчальному закладі та створення теоретичної і методологічної основи ефективного навчання і виховання викладачів, студентів та керівників вищих технічних навчальних закладів.

2. Розробка, впровадження і цільове використання тестових методик та іншого ефективного інструментарію для надійного виявлення лідерських якостей викладачів технічного університету, майбутніх фахівців у сфері техніки, майбутніх керівників, визначення їх характеру і рівня розвиненості й побудови індивідуальних траєкторій подальшого їх цільового розвитку.

3. Розробка й удосконалення інноваційних педагогічних технологій, які б підвищували інтерес потенційних лідерів до знань і навчання загалом і забезпечували розширення їх мотиваційної сфери та її спрямування на успішне оволодіння професійною і соціальною компетентністю, культурою і технологією управлінської діяльності.

4. Активне впровадження інноваційних педагогічних технологій у професійну діяльність і підвищення педагогічної майстерності науково-педагогічного складу технічних університетів через систему підготовки в Центрі лідерства.

5. Забезпечення узгодженості й дієвості педагогічного впливу на слухачів у процесі проведення навчальних занять фундаментального, професійно орієнтованого, спеціального й соціально-гуманітарного циклів заради цілісного формування здібностей майбутнього лідера вишу як особистості і професіонала.

6. Створення і використання системи активних зворотних зв'язків між Центром лідерства, випускниками, роботодавцями, а також моніторингу діяльності випускників, що обіймають керівні посади у сфері освіти, їх професійних і кар'єрних досягнень з метою коригування використовуваних методів, засобів і педагогічних технологій, організації навчально-виховного процесу загалом.

7. Участь у міжнародних наукових конференціях, насамперед, у межах проекту "ELITE" і запрошення партнерів на конференції та відеоконференції, що організовуються з ініціативи Центру лідерства, з метою знайомства з передовими їх досягненнями у сфері цільової підготовки лідерських кадрів.

8. Організація публікацій результатів як власних наукових досліджень працівників Центру лідерства, так і досліджень партнерів по спільному проекту, а також випускників і керівників-лідерів вищих навчальних закладів, аналіз досвіду яких може бути корисним для теорії і практики підготовки лідерів ВНЗ.

Діяльність Центру як специфічного підрозділу кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами є цілеспрямованою і водночас багатоаспектною. Її метою є практична реалізація наведених вище цілей і завдань відповідно до призначення Центру лідерства, його функцій і партнерських обов'язків, які впливають з його участі в Міжнародному проекті "ELITE" – "Освіта для лідерства, інтелектуального та творчого розвитку".

Ця діяльність полягає, насамперед, у цілеспрямованому здійсненні планового навчально-виховного процесу з підготовки керівників. Крім того, Центр лідерства бере також участь у розробці цілої низки нормативних і варіативних дисциплін психолого-педагогічного та управлінського характеру, спрямованих на формування лідерських якостей бажаючих за всіма спеціальностями університетів та підвищення кваліфікації викладачів технічного університету.

Однак, на відміну від традиційної діяльності Центру лідерства, навчально-виховний процес працівниками Центру спрямовується на виявлення серед студентів та викладачів потенційних лідерів і на подальшу індивідуальну роботу з ними, метою якої і є додаткова спеціалізована підготовка і розвиток їх професійно і соціально значущих особистісних рис і якостей, насамперед морально-вольових, розвиток їх відповідальності й орієнтація на майбутню професійну діяльність.

Тому і зміст діяльності Центру, і її основні напрями виходять за межі традиційної діяльності, характерної для переважної більшості кафедр вищих навчальних технічних закладів. Відмінність полягає у системній додатковій підготовці майбутніх лідерів, яка передбачає, по-перше, вивчення циклу дисциплін: від таких, як фундаментальні психологія управління до прикладних: технології управління, теорія і практика формування і реалізації лідерського потенціалу.

По-друге, істотною роль відведено самостійній роботі слухачів, для якої добирають конкретні й реальні завдання. Так, вивчення матеріалу з підручників чи конспектів не може бути завданням, це просто мається на увазі. У самостійній роботі не використовують і завдання типу підготовки рефератів або оглядів, пошуку в Інтернеті, створення презентацій тощо, які в окремих навчальних закладах є лише імітацією навчання.

По-третє, важливим напрямом діяльності Центру виступає розробка і впровадження дійсно інноваційних педагогічних технологій, надметою яких є формування інноваційного характеру мислення майбутніх лідерів, розвиток їх креативних здібностей, розкриття їх здатності до емоційного та конструктивного харизматичного лідерства і максимально можлива реалізація особистісного потенціалу кожного з них. Тільки так їх можна підготувати до дій у складних непередбачуваних ситуаціях, характерних для реального життя.

Ще одним напрямом діяльності Центру є координація досліджень з партнерами по проекту “ELITE” – “Освіта для лідерства, інтелектуального та творчого розвитку”, зустрічі з їх представниками, обмін результатами роботи, підготовка і публікація спільних наукових статей, монографій тощо.

Теоретична і прикладна діяльність Центру лідерства ґрунтується на цілісній системі принципів, яка виступає чіткою методологічною основою всієї цієї діяльності. Ці принципи виходять з основних положень загальної логіки людської діяльності та їх конкретизації відповідно до цілей і завдань, змісту і характеру діяльності Центру. Цими принципами є такі положення.

Принцип системності полягає у єдності цілей Центру лідерства, застосовуваних для здійснення його діяльності, шляхів, методів і засобів, а також вимог до професійної і соціальної компетентності та рівня розвитку особистісних рис і якостей майбутніх лідерів, на підготовку яких і спрямована ця діяльність. Отже, педагогічний вплив як джерело їх формування й розвитку також має бути системним, взаємоузгодженим і дійовим. Узгодженість слід ро-

зуміти не тільки між діями викладачів різних навчальних дисциплін, а й з життєвими цілями, цінностями та інтересами самих студентів.

Принцип цілісності полягає у сприйнятті кожного слухача як цілісної особистості потенційного лідера в нерозривній єдності його природних і набутих рис і якостей, життєвих цілей і цінностей, мотивів і прагнень. Саме з урахуванням цих обставин обирається і потім реалізується індивідуальна траєкторія формування його професійної і соціальної компетентності, розвитку його лідерських якостей та управлінських здібностей.

Принцип розвитку виходить з положень загальної дидактики і теорії виховання й полягає у послідовному неухильному ускладненні цілей і змісту педагогічних впливів на особистість потенційного лідера на підставі урахування досягнутого ним на відповідний момент рівня засвоєння знань та умінь, оволодіння навичками навчально-пізнавальної діяльності і розвитку творчого мислення. Цей принцип передбачає постановку системи проміжних цілей, досягнення кожної з яких стає основою для прагнення до наступної, а їх сукупність визначає кінцеву мету підготовки і прищеплення лідерові технічного ВНЗ умінь і глибокої внутрішньої потреби у постійному самонавчанні, самовихованні й самовдосконаленні протягом всього активного трудового життя.

Принцип цілеспрямованості виступає логіко-методологічною основою всієї діяльності Центру лідерства й полягає у її чіткому цілепокладанні й спрямуванні всіх планів, намірів і практичних дій на досягнення поставлених цілей. Це вимагає гармонійного поєднання стратегічних і поточних цілей з їх підпорядкуванням досягненню бажаних результатів. Крім того, цей принцип передбачає узгодження індивідуальних цілей потенційних лідерів з цілями Центру, з цілями й потребами суспільства загалом і спрямування підготовки студентів на готовність і вміння працювати заради досягнення цих цілей.

Принцип мотивованості виходить з того, що будь-який вид діяльності людей найбільш ефективно здійснюється за умови їх належної мотивації. Тому для успішної підготовки майбутніх лідерів-керівників постійно відбувається вивчення їх цілей, прагнень і мотивів. Самі ж педагогічні впливи, крім безпосереднього призначення, розраховуються й на активізацію мотивів та їх спрямування на досягнення поставлених цілей, на розширення мотиваційної сфери студентів.

Принцип прозорості полягає у відкритості діяльності Центру, завдяки чому кожен може проявити свої лідерські якості, у тому числі на прикладі тих своїх однокурсників, які отримують додаткову спеціальну підготовку. Крім того, цей принцип стимулює змагальність між студентами, сприяє дотриманню об'єктивності в оцінці як досягнень потенційних лідерів, так і їх недоліків, прорахунків у навчанні й поведінці, допомагає обрати доцільні шляхи і засоби їх ефективного виправлення.

Отже, робота Центру лідерства НТУ "ХПІ" сприятиме не тільки виявленню лідерського потенціалу у викладача технічного університету, але

й розвитку в них лідерських якостей, які є важливою складовою його педагогічної культури.

На основі вищесказаного можна зробити такі **висновки**:

1. У сучасних умовах пильну увагу зосереджено на освітньому лідерстві, новій управлінській парадигмі, яка є орієнтиром і механізмом для здійсненні реформ у сфері освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій.

2. Педагогічна культура є гармонією культури творчих знань, творчої дії, почуттів і спілкування, що є необхідною складовою прояву лідерського потенціалу у викладача технічного університету.

3. Підхід до стратегії педагогічної культури викладача технічного університету з позицій лідерства розкриває сутність інноваційних змін, вносить ясність у цілі і завдання, створює віртуальний образ майбутнього, відображає унікальність організації, вимальовує перспективу кожного члена студентської групи, навіює ентузіазм, спонукає та надихає студентів.

4. Створений на базі кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами НТУ “ХПІ” Центр лідерства має системну методичну та методологічну основу, що ґрунтується на принципах громадянського суспільства, верховенства права і спрямовується на забезпечення високої конкурентоспроможності національної економіки, в тому числі системи освіти, на формування належної професійної і соціальної компетентності викладачів та студентів вищої технічної школи.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень є необхідність розробки інструментарію виявлення лідерського потенціалу серед викладачів та студентів технічних університетів, керівників різного рівня та організацію навчання за новітніми педагогіко-психологічними технологіями в Центрі лідерства НТУ “ХПІ” з метою підвищення у слухачів педагогічної, психологічної та управлінської компетенцій.

Список використаної літератури

1. Добрускін М. Е. Инженер XXI века: личность и профессионал в свете гуманизации и гуманитаризации высшего технического образования / М. Е. Добрускін. – Харьков : Рубикон, 1999. – 512 с.

2. Евтихов О. В. Лидерский потенциал руководителя: специфика, содержание и возможности развития : монография / О. В. Евтихов. – Красноярск : СибЮИ МВД России, 2011. – 288 с.

3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

4. Мармаза О. І. Ефективне лідерство як інструмент стратегічного управління / О. І. Мармаза // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2013. – Вип. 29 (82). – 568 с.

5. Педагогічна культура викладача ВНЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/19410719/pedagogika/pedagogichna_kultura_vikladacha_vnz.

6. Роль університету у розвитку лідерського потенціалу суспільства: концептуальні засади / О. Аарна, Д. Гудонієне, О. Гузар та ін. ; за заг. ред. С. Калашнікової. – Київ : Пріоритети, 2014. – 100 с.

7. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л. Л. Концепція формування гуманітарно-технічної еліти в НТУ “ХПІ” та шляхи її реалізації: навч.-метод. посіб. / Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Г. РОМАНОВСЬКИЙ, О. С. ПОНОМАРЬОВ. – Харків : НТУ “ХПІ”, 2004. – 416 с.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2015.

Гура Т. В. Лидерский потенциал как важная составляющая педагогической культуры преподавателя технического университета

В статье раскрываются вопросы, связанные с образовательным лидерством. Особое внимание уделяется перспективам развития образовательного лидерства в высшей школе. Определены основные составляющие лидерского потенциала личности. Акцентировано внимание на педагогической культуре как гармонии культуры творческих знаний, творческого действия, чувств и общения, она является необходимой составляющей проявления лидерского потенциала у преподавателя технического университета. Указано на связь лидерства с педагогической культурой. Уделено внимание основным положениям концепции Центра лидерства Национального технического университета “Харьковский политехнический институт”. Освещены цели, задачи и принципы деятельности Центра лидерства, его роли в развитии лидерского потенциала среди преподавателей и студентов технического университета.

Ключевые слова: образовательное лидерство, лидерский потенциал, педагогическая культура, технический вуз, преподаватель технического университета, Центр лидерства.

Gura T. Leader Potential as Important Constituent of Pedagogy Culture of Teacher of Technical University

The questions related to educational leadership open up in the article. The special attention an author spares to the prospects of development of educational leadership at higher school. The basic constituents of leader potential of personality are certain. Attention is accented on a pedagogical culture as she is harmony of culture of creative knowledge, creative action, feelings and communication, the necessary constituent of display of leader potential for the teacher of technical university. It is indicated on connection of leadership with a pedagogical culture.

Paid attention by basic to statement conception of Center of leadership of the National technical university the “Kharkov polytechnic institute.

Aims, tasks and principles of activity of Center of leadership, are lighted up, his roles in development of leader potential among teachers and students of technical university.

On the basis of higher said, it is possible to do next conclusions:

1. In modern terms intent attention is concentrated on educational leadership, new administrative paradigm that is a reference-point and mechanism for realization of reforms in the field of education in the conditions of modern public transformations.

2. A pedagogical culture is harmony of culture of creative knowledge, creative action, feelings and communication that is the necessary constituent of display of leader potential in summer teacher of technical university.

3. Going near strategy of pedagogical culture of teacher of technical university from positions of leadership exposes essence of innovative changes, casts light in aims and tasks, creates virtual character of the future, represents the unicity of organization, draw in detail the prospect of every member of student group, suggest enthusiasm, induces and inspires students.

4. Center of leadership is created on the base of department of pedagogy and psychology of management the frames of society of NTU “KHPI” has system methodical and methodological basis, that is base on principles of civil society, supremacy of right and heads for providing of high competitiveness of national economy, including systems of education, on forming of the proper professional and social competence of teachers and students of higher technical school.

Key words: educational leadership, leader potential, pedagogical culture, technical institution of higher learning, teacher of technical university, Center of leadership.